Ilustració Catalana

REVISTA SETMANAL ILUSTRADA

Any IX BARCELONA 3 DESEMBRE 1911 N.º 443

LA MARE DE DEU DE LA ESTRELLA de FRA ANGELICO

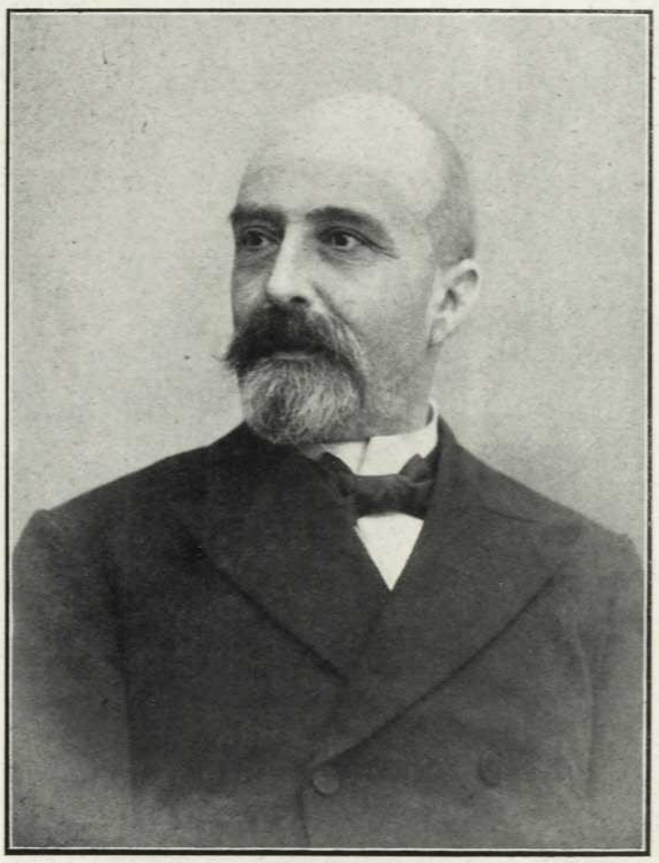
Aquesta preciosa obra d'art, acaba de ser robada del Museu de Sant March de Florencia Havia pertenescut a l'iglesia de Santa Maria Novella de la matexa ciutat y se li atribuhia'l valor de un milió de lires. Te uns 70 centimetres d'alt per 40 d'ampl. — (Zuecca f.)

La taula de Cambi a Barcelona, primer Banch Públich que hi ha hagut al món

L'altre día inaugurà son hostatge social la moderna Associació de Banquers de Barcelona, que presideix don Joseph Garriga y Roig, tenint a son costat com a secretari don Joan Tusquets y Pallós, dos joves de la nostra moderna banca que volen portar ayres de renovació a la vida mercantil catalana.

L'Associació de Banquers, per fer pràctica la seva influencia, ha creat el Sindicat de l'Associació de Banquers, que ha facilitat ja unes quantes emissions en profit de la riquesa y del treball de la nostra terra. Està al cap del Sindicat un financier tan expert com don Domingo Taberner, ànima de la Caxa Vilumara, home de gran experiencia y de bon cop d'ull, que procura sempre marxar ab peus de plom.

Al inaugurarse dit hostatge'l senador y economista don Frederich Rahola, donà una conferencia sobre'ls antichs banquers de Catalunya y la Taula de Cambi, Banch Municipal de Barcelona.

DOMINGO TABERNER Y PRIMS
PRESIDENT DEL SINDICAT DE L'ASSOCIACIÓ DE BANQUERS DE BARCELONA

En dita conferencia que se publicarà, ja que fou presa taquigràficament, el senyor Rahola reivindicà per Catalunya la gloria de tenir la lletra de cambi més antiga que's coneix en los arxius, que porta la data de 1382, y qu'es guardada com sagrada reliquia pel Foment del Treball Nacional. Dos anys més tart, l'any 1384, publicaven els Magistrats Municipals de Barcelona, un bando en que s'inclou ja la fòrmula del protest, lo qual proba que les lletres eren ja d'ús general.

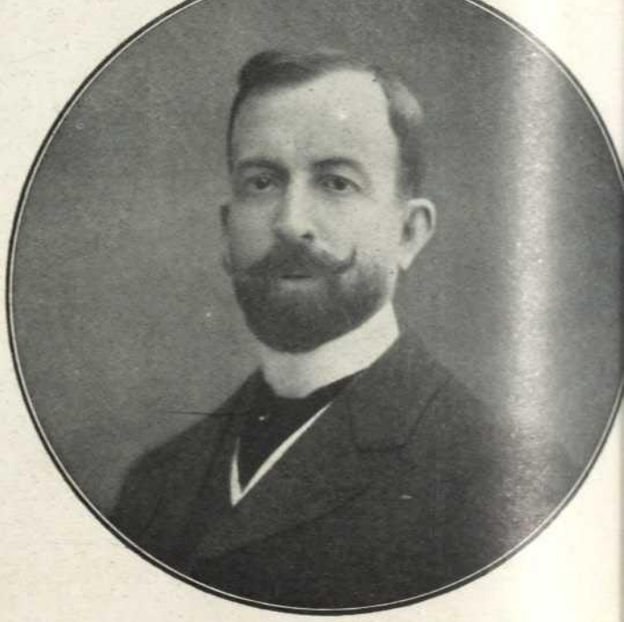
El 21 de Novembre de 1435, se publicà a Barcelona la «Ordinació de Seguretats de Navili e altres fustes e per assegurar mercaderies, robes e altres havers», que'ls grans tractadistes mercantils reconexen esser la primera codificació de segurs marítims qu'ha existit al món, havent regit per tot el Mediterrani en les derreries de l'Etat Mitjana (1).

(1) Registre de Crides y Ordinacions dels anys 1433 al 45 - fol. 54 vers. (Arxiu Municipal de Barcelona).

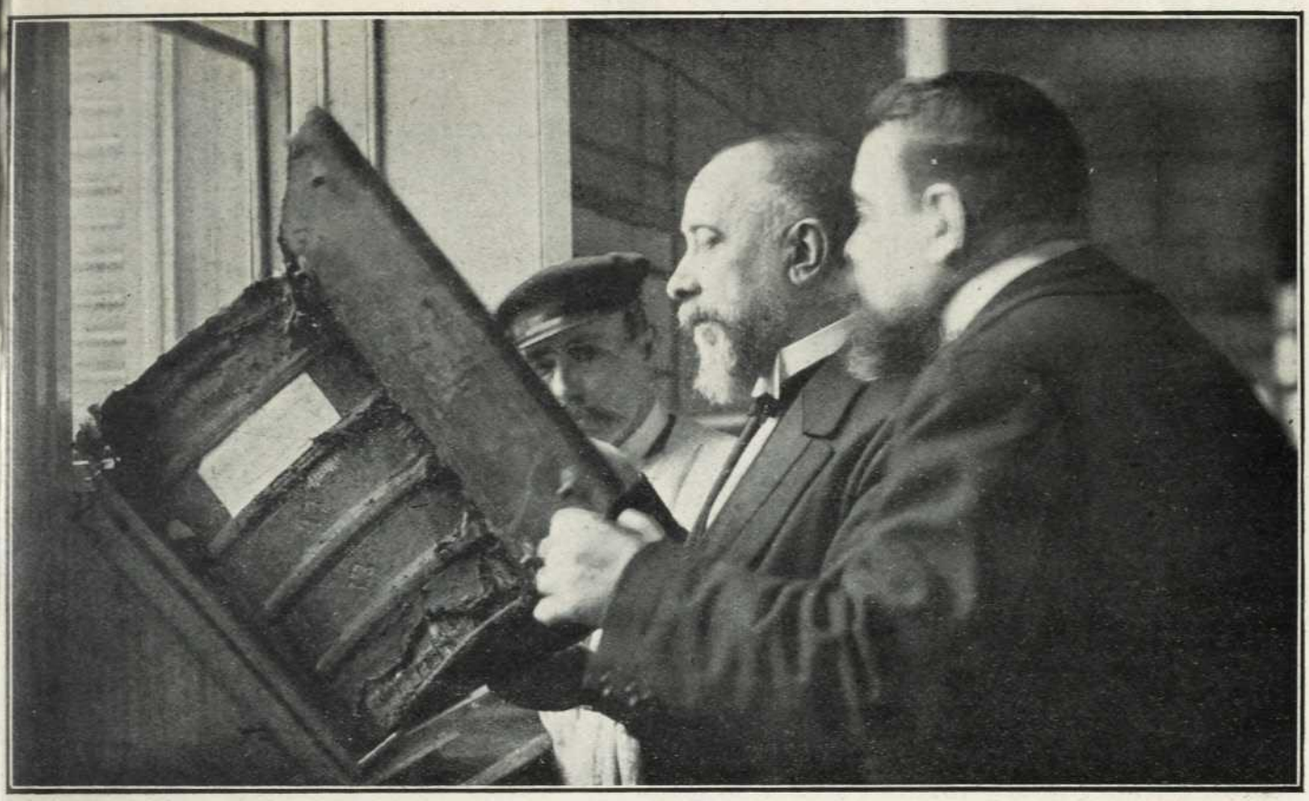

JOSEPH GARRIGA Y ROIG
PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ DE BANQUERS DE BARCELONA

Tot això es realment gloriós per Catalunya, però lo que dèu esser motiu d'orgull, es saber, com feu constar el senyor Rahola, que l'any 1401 se va fundar a Barcelona «La Taula de Cambi», el primer Banch Públich qu'ha existit al món. En 1400 se feu al Consell la proposició per sa creació, y al 20 de Janer de 1401 comensá ses funcions, segons consta en el Dietari Mu-

JOAN TUSQUETS Y PALLÓS
SECRETARI GENERAL DE L'ASSOCIACIÓ Y DEL SINDICAT

EL SENYOR RAHOLA Y L SENYOR DAMIANS, ARXIVER MUNICIPAL, BUSCANT DATOS SOBRE LA TAULA DE CAMBI DE LA CIUTAT, EN LES SALES DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA

nicipal: «Aquest dia fo posada e asagurada per la ciutat de Barchinona taula de cambi en la lotge nova per descarregar la dita ciutat de la qual taula foren regidors los honrats en Miquel Roure et en Guillem Colom. E los honorables consellers ab alcuns promens, ciutadans, mercaders e menestrals se ajuntaren en la Casa del Consell e anaren oyr missa del Sant Sperit a Santa Eulalia. E puys anarensen a la dita lotge ab VIII entre trompes y trompetes» (1).

(1) Dietari Municipal. Vol. primer, pàg. 87.

No solzament s'imposaren en la Taula'ls dipòsits forsosos dels marmessors, tudors y administradors generals, sinó'ls voluntaris dels particulars als que se feya crèdit en compte per la quantitat depositada, poguent disposar dels diners que tenien acreditats per medi de pòlissa firmada, qual pago no podía refusar la taula a la persona a favor de la qual era ordenada la entrega.

Vèuse, donchs, com el xech nominatiu funciona ja a Catalunya al bell comensament del sigle XV.

Feya constar el senyor Rahola, que'l Monte Vecchio de Venezia, fundat el segle XII, era no un banch, sinó un aplech de prestamistes forsosos del Estat que rebíen les sumes a repartir per interessos y posaven en circulació els títols representatius del Deute.

El Banch de Sant Jordi de Gènova fou el primer Banch Públich qu'hi hagué a Italia, garantit per la Senyoría de Gènova. Donchs be, aqueix Banch se fundà l'any 1409, vuyt anys més tart que la Taula de Cambi. El

UNA SALA DEL ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA

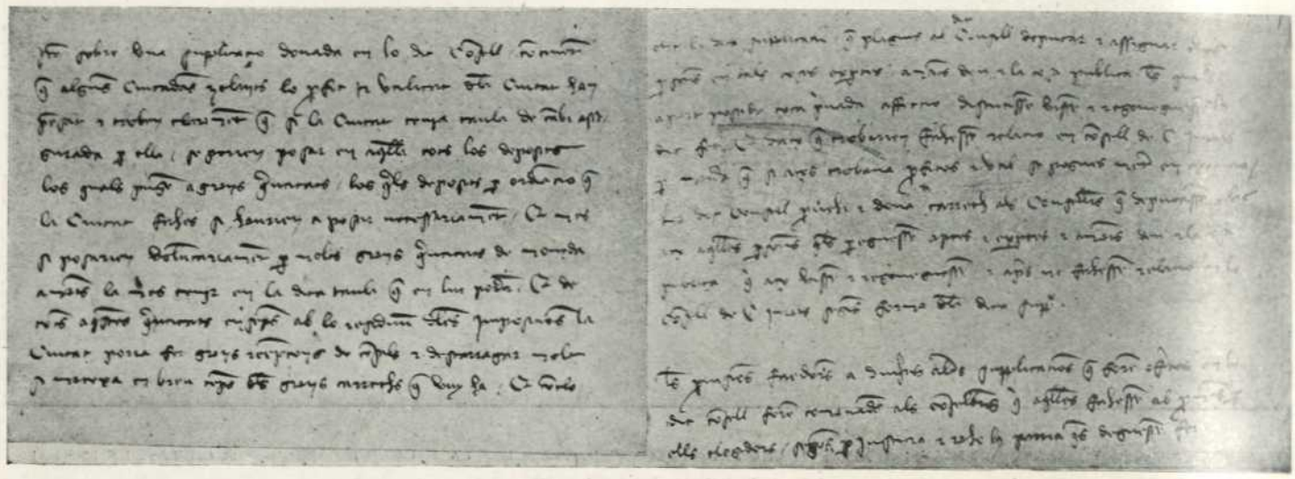
LLIBRE DEL ESPITALET QUE S GUARDA AL ARXIU

famós Banch de Rialto apareix a Venezia l'any 1587, ab aspecte privat, però ja ab caràcter públich, y a Amsterdam un Banch parescut al de Venezia l'any 1609.

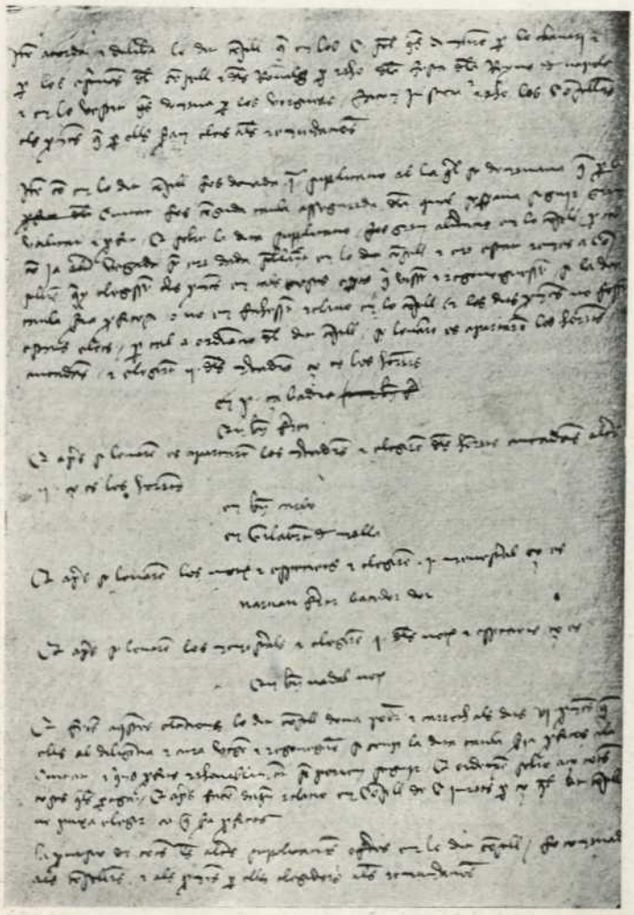
El Banch d'Inglaterra no surt a llum fins l'any 1694, dos centuries més tart que la Taula de Cambi.

Aqueix nostre Banch que tant grans serveys feu a la ciutat y al comers, seguí la decadencia de Catalunya y no fou ja ombra de lo qu'havía estat el jorn que li mancà l'alè vivificador del Consell de Cent, que cuydava ab tot l'amor aquella font del nostre crèdit, aquella Taula que'ls nostres Reys anomenaren Insigne, Cèlebre y Tutíssima.

El senyor Rahola prometé un altre día parlarnos de les relacions del Banch fundat l'any 1609 y la Taula de Cambi, que son com un vesllum y un avansament de la forma com actuà després el Banch d'Inglaterra ab sos dos departaments d'emissió y de Banca. La Taula tenía que rebre tots els diners y era la que mantenía les garantíes; el Banch era'l que posava en circulació les pólisses, que eren vera moneda de paper y estalviaven la circulació del metàlich, del qual ne tenía tan sols el Banch per les atencions ordinaries, tenint obligació d'entregar cada jorn el remanent a la Taula.

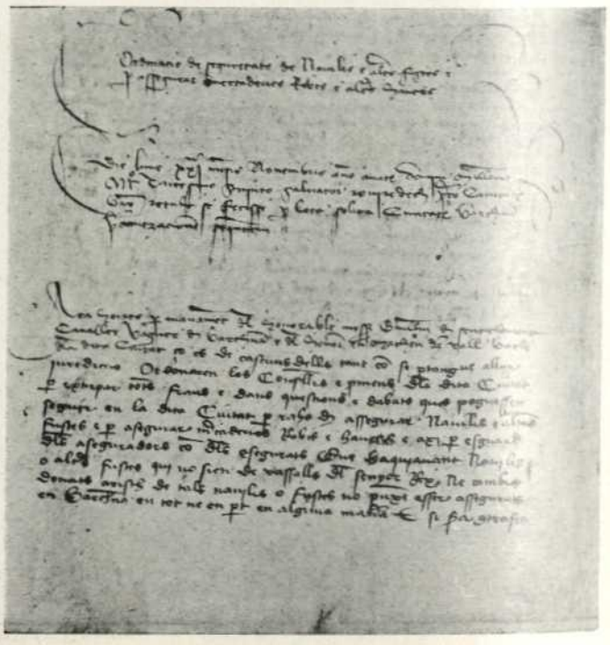
1 — PROPOSICIÓ FETA AL CONSELL PER LA CREACIÓ DE LA TAULA

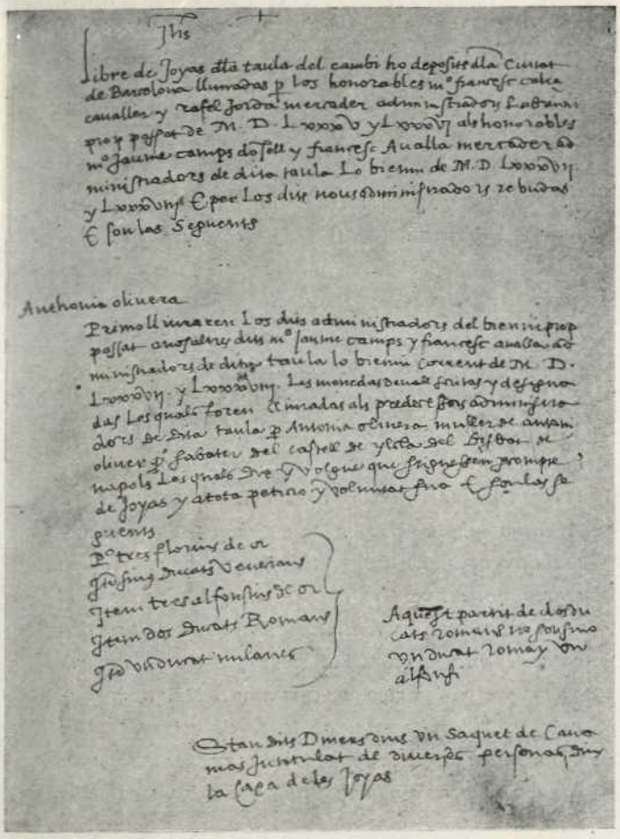
2 — NOMENAMENT DE LES PERSONES QUE FEREN LES ORDINACIONS

EL TEXT DELS GRAVATS

1. — «Item sobre vna suplicacio donada en lo dit Consell, contenint que alguns Ciutadans zelants lo profit et vtilitat dela Ciutat han pensat e trobat clarament que si la Ciutat tenia taula de cambi assegurada per ella, se porien posar en aquella tots los deposits los quals pugen a grans quantitats, los quals deposits per ordinacio que la Ciutat fahes si haurien a posar necessariament. E mes si posarien voluntariament per molts grans quantitats de moneda amants la mes tenir en la dita taula que en lur poder. E de totes aquestes quantitats ensemps ab lo residuum de les imposicions la Ciutat poria fer grans reemçons de censals e descarragar molt si metoca en breu temps dels grans carrechs que vuy ha. E concloent la dita supplicacio, que plagues al dit Consell depurar e assignar certes persones en tals coses expertes, amants Deu e la cosa publica, les quals a part posada tota privada affectio, discutissen vissen e regoneguessen lo dit fet. E daço que trobarien fahessen relacio en consell de C. Jurats per manera que si algu trobava profitos e vtil se popogues metre en executio. Lo dit consell proveí e dona carrech als Consellers que deputassen sobre aço aquelles persones quels pareguessen aptes e exp.rtes e amants Déu, e la cosa publica, qui aço vissen e

PRIMER FULL DE L'ORDINACIÓ DE SEGURETATS DE NAVILIS DE 1435

3. — PRIMER FULL DEL LLIBRE DE LES JOYES

regoneguessen, e apres ne fahessen relatio en lo consell de C. jurats segons forma de la dita suplicacia.»

(Arxiu Municipal, «Deliberacions de 1399 a 1412», fols. 16. v° y 17 Concel de cent Jurats del diumenge 25 Abril de 1400).

2. — Item con en lo dit consell fos donada j[a] suplicacio ab la qual so demanua que per la Ciutat fos tenguda taula assegurada dela qual sesperaua seguir gran vtilitat e profit, E sobre la dita suplicacio, fos gran altercacio en lo consell, per tal com ja altre vegada sen era dada semblant en lo consell e era estat remes a consellers quey elegissen certs promen en tals coses esperts qui vessen e regoneguessen si la dita taula sera profitosa o no en fahessen relacio en lo consell, e los dits promens no fossen estats elets, per tal a ordinacio del dit consell, se leuaren es apartaren los honrats ciutadans, e elegiren ij. dels mercaders ço es los honrats

en P. Çabadia
en Bernat Ferer

E apres se leuaren es apartaren los mercaders e elegiren dels honrats ciutadans altres ij. ço es los honrats

en Bernat Carbo
en Gilabert de Malla

E apres se leuaren los notaris e especiers e eleigiren :j. menestral ço es

Narnau Ferrer batidor dor

E apres se leuaren los menestrals e elegiren .j. dels notaris e especiers, ço es

En Bernat Nadal notari

E fetes aquestes eleccions lo dit consell dona poder e carrech als dits Vj. promens que ells ab diligentia e cura vegen e regoneguen, si tenir la dita taula seria profitos a la Ciutat, e quins profits rahonablament sen porien seguir, E ordonen sobre aço totes coses quels parega, E apres facen daquen relatio en Consell de C. jurats per ço quel dit consell ne puxa elegir ço que sera profitos.

(Ibidem, fol. 41 v°, Consell de cent Jurats de 26 Novembre del mateix any).

†

«Ihs

3. — Libre de Joyas dela taula del cambi ho deposits dela Ciutat de Barcelona lliuradas per los honorables m° Francesc Galça cavaller y Rafel Jorda mercader administradors lo bienni prop passat de M.D.Lxxxv y Lxxxvj als honorables m° Jaume Camps donsell y Francesc Aualla mercader administradors de dita taula lo bienni de M.D.Lxxxvij y Lxxxviij. E per los dits nous administradors rebudas E son las seguents

Anthonia Oliuera

Primo lliuraren los dits administradors del bienni prop passat a nosaltres dits m° Jaume Camps y Francesc Aualla administradors de dita taula lo bienni corrent de M.D.Lxxxvij y Lxxxviij. les monedas devall scri'as y designadas les quals foren lliuradas als predecessors adminisiradors de dita taula per Antonia Oliuera muller de Antoni Oliuer quondam sabater del castell de Yecla del Bisbat de Napols les quals dix y volgue que stiguessen per compte de joyas y a tota peticio y voluntat sua E son las seguents

Primo tres florins de or
Item sinch ducats Venecians
Item tres alfonsins de or
Item dos ducats Romans
Item vn ducat milanes

Aquest partit de dos ducats romans no son sino vn ducat roma y vn alfonsi.

Estan dits Diners dins vn saquet de Canamas intitulat de diverses personas dins la Caxa de les Joyas.»

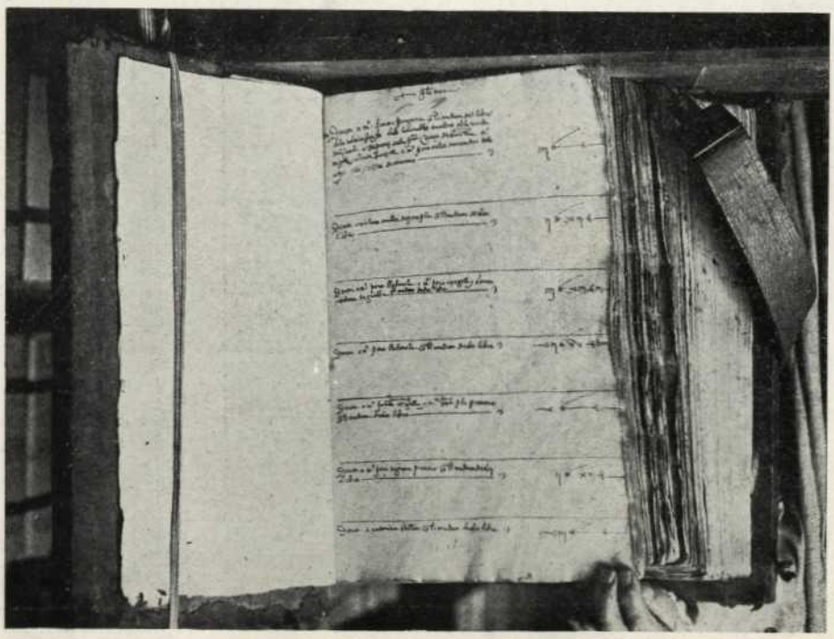
(Arxiu Municipal, Libre de Joyes de la Taula de la Ciutat de Barcelona dels anys 1587 y 1588, plana primera).

4.—Senyor, per aquesta primera letra pagarets de si a dos mesos primers vinents y comptadors del dia de la data de la present a la dona na Sibila, muller que fou del honrat en Jacme Castello XVII lliures X sous barcelonesos los quals pren del censal mort sobre la Universitat de Mallorques lo XI dia de Desembre, de la qual paga cobrats della apocha e axo no haia falla feta a XXVI d'Octubre en Mallorques l'any MCCCXCII. Guillem de Muntbrú.

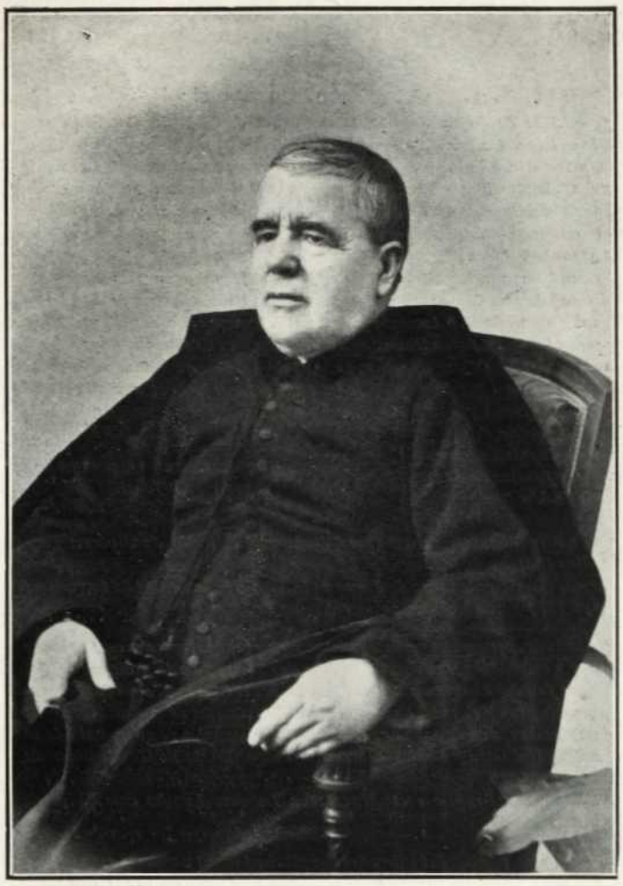
Al honorable Senyor e confrare meu Lorencs Luques cambiador de Barcelona.

5.—Primera pàgina del llibre del Hospitalent (hont passaven els comptes vells que feya dèu anys que no tenien moviment.) Quedaven en lo lloch més recondit del Erari.

4. — PRIMERA LLETRA DE CAMBI

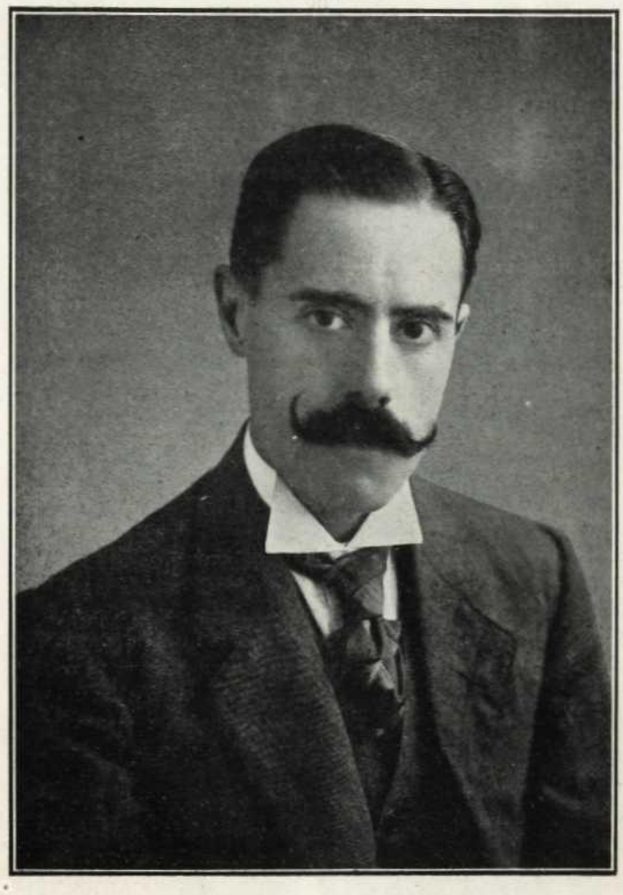
5. — PRIMER FULL DEL LLIBRE DEL ESPITALET

DON CLEMENTE CORTEJÓN

CATEDRÀTICH DIRECTOR DEL INTITUT GENERAL Y TÈCNICH DE BARCELONA Y CANONGE DE LA CATEDRAL. † EN AQUESTA CIUTAT EL 24 DEL PASSAT

(Bartolí f.)

DON CARLES SARTHOU Y CARRERES

DISTINGIT ESCRIPTOR Y EXCURSIONISTA DE BURRIANA QUI HONRA AVUY LES NOSTRES PLANES AB UNS ESTUDIS D'ARQUEOLOGÍA SAGUNTINA

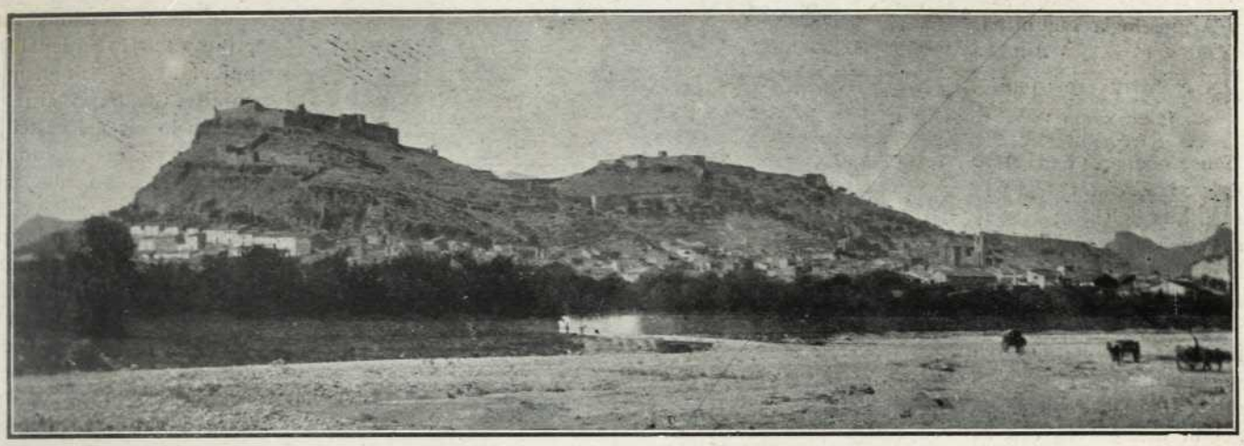
(Sarthou f.

DEL MEU CARNET

L'auto estones hà esperava tranquilament en el vestíbol. El chauffeur *acabava de cordarse'ls guants colocantse sota la barba la daurada canillera de sa gorra alemanya. El porter de les magestuoses patilles blanques dintre sa irreprotxable llureya vert-oliva ab coronats botons tenia oberta la portella del vehicol. El Marquès passejava pacientment per lo llarch del hall de son palau en espera de que la Marquesa abandonés sa cambra de* toilette, *ahont les seves cambreres terminaven l'obra capdal de sa restauració... Al últim — tot arriba en aquest món — la gran dama descendia per la escala d'honor seguida de sa serventa que li portava la bossa de sos binocles y el vano de ploma, y fent un signe a son marit sortien entre les reverencies d'un criat que tenia la porta oberta y el vell porter que com una estàtua aguardava afòra. L'aristòcrata, ab la freda correcció d'un diplomàtich inglès, donà sa mà enguantada a la Marquesa pera ajudarla a pujar al cotxe, mentres el lacayo, revolucionant ab la manivela les entranyes del monstre, tot el feya trepidar ab panteig de feria a qui obliguessin a una marxa violenta. Durant el curt viatge ni una paraula rompé la relativa quietut del interior, y a les portes del Liceu descendiren els esposos, y de brasset pujaren la superba escala. L'acomodador corregué a obrir el palco, encengué les llums, ajudà a treures l'abrich de pells al potentat y li entregà'l programa-anunci de la propera solemnitat. El gran Teatre, plè a vessar, distrayentse per un moment del espectacle, 's girà vers la llotja dels Marquesos, y ben prompte un centenar de vidres se dirigiren a la hermosa... semblava talment una bateria d'artillers d'amor apuntant una fortalesa no massa forta. Ella, indiferent, repartia un dols somriure entre sos més pròxims vehins, mentres el Marquès, en el fons, llegia'ls derrers telegrames de la crisis ministerial. Y axís, fins al entreacte en que's constituhí la tertulia de sempre. Al sortir, formats en ala d'honor tots els concurrents a la funció a lo llarch del vestíbol, saludaren elegantment y els Marquesos, sense dirse una paraula entraren en l'auto y marxaren cap a casa. Al descendir del cotxe, sobtaren a un dels criats parlant molt entusiasmat ab la filla de la portera del devant, y quan la Marquesa anava a reptarlo violentament, el Marquès la mirà ab imperi, obligantla a callar, mentres contemplant després a la espantada parella, de tot cor els envejava...*

CARLES DE FORTUNY.

ARQUELOGIA SAGUNTINA

VISTA GENERAL DE LA CIUTAT DE SAGUNTO Y SON CASTELL

¡Sagunto!... ¡venerada paraula!...

Quan de lluny, desde'l tren, ovire ta montanya coronada per l'enrunat castell, y rera d'ella'l sol naxent espargeix resplandors vermelles simulant colossal incendi... jo'm commoch recordant ta gloriosa historia que mereix gravarse ab buril d'or, y qual tràgica lluyta dèu cantarse ab llaut d'argent. Los resplandors de una memorable crema que cada enjornà lo sol evoca, perduraràn eternament com raig de gloria pera llumenar lo nom de Sagunto.

A la guspira d'aquell sacrifici sublim, nasqué un poble esclarit, guardià de venerables tombes a qual ombra feren niu generacions de guerrers y sabis, d'homes esforsats qu'anyorantse en lo recort dels heroychs Halorco y Theron, saberen donar sa preciosa sanch per la patria. Preguntèu de quí es la estàtua qu'en la plassa pública erigí el poble. D'un saguntí qu'enaltí la forca, donant per Espanya sa vida, ans que al francès invasor sa espasa: Romeu.

De tot l'alart de grandesa d'un poble antich sols montons de runes queden; mes elles son preuades reliquies, eloqüents testimonis que'ns oferexen l'Arqueología, Numismàtica y Epigrafía. Prescindint de la immensa riquesa de làpides, textos y monedes, qu'espargides atesoren museus, coleccionistes y antiquaris; prescindint també de les columnes, estàtues y restes que jauen mitx soterrades, mostrant per totes bandes vestigis de l'antigor... fixèm nostra atenció en exes gegantesques obres y seculars murs respectats més per lo temps que feu rodar centuries y més centuries, que per la mà del home ignorant.

Visitant exos restos, resorgeix en nostra ment lo recort d'un gloriós passat, y debem a cor interessarnos per la conservació d'exes joyes arqueològiques de la regió.

Lo turista ò aymador que sense previa noció y sens guía's llensa a recórrer Sagunto, s'imagina trobar, com en un museu, ordenades al seu pàs les runes que pensa vore en poques hores y buscantles a la bona de Deu. Axís es que visita'l *temple del Salvaor* (1); la casa del delme; veu, a vegades, un resto del Circh; s'encamina, segurament, al teatre romà; munta fins a la porta del castell, y dona ja per acabada sa investigació. Y la majoría's dexen per vore'ls murs iberèrichs, els restos de l'antiga acròpolis, la fortalesa y banys almogàvers, les torres romanes, el foro, l'aqueducte, temples, necròpolis, habitacions, termes y altres vestigis.

Tot axò dona materia a serios estudis, més propis de llibres voluminosos que dels angustiosos límits d'un article periodístich; mes, no volent desayrar una invitació que l'honra molt, l'aficionat atrevit pren per un instant la paleta de mans del mestre pera emborronar unes pàgines de la revista ILUSTRACIÓ CATALANA, intentant bosquejar una síntesis de lo que plomes millor tallades escrigueren sobre

(1) Al qual se li atribuheix fantàstica antiguetat, desmentida pels crítichs.

LA CIUTAT DE SAGUNTO VISTA DESDE EL CASTELL

bre Arqueología saguntina.

La primitiva població
Lo castell

Sense ocuparse de la *Arse* ibèrica; la *Zacintia* grega ò la Zacyuthus helènica; el *Saguntum* romà y el *Mulvedre* (de murus-vetus) modern; y dexant a banda als critichs discutint sobre l'orígen y noms qu'a la ciutat li daren los primitius fundadors, però prosseguint baix lo lema de «Pel fil traurèm lo cap de ell...» debem comensar la nostra investigació per hont altres l'arrematen: per lo més alt del castell. Allí trobarèm corroborada la hipòtessis de que foren ibers, fenicis y grechs los que portaren a la cresta d'esta montanya l'empori del seu comers y les seves arts, pera esbargirlo per tot lo poble edetà. En eix tossalet perduren los fonaments que'ls aborígens ibèrichs llauraren de la primitiva població; sols que, aquestes runes, aparexen soterrades y servint de sustentació a altres edificacions romanes y d'èpoques posteriors.

ENTRADA DEL CASTELL AB EL PONT LLEVADÍS

Les primitives colonies, qual era Sagunto, s'edificaven en lo més alt dels monts, en llochs intrincats, guardats per les defenses naturals del terreno. Per això al Sur y al Ponent de la montanya saguntina's troben exos antichs murs que inútilment busquen alguns per dins lo perímetre de la moderna població.

Lo fotogravat d'aquesta pàgina representa un resto de murs ciclòpichs que no son altra cosa qu'apilotaments ordenats de roques desiguals, sense argamassa en los intersticis, y sense aristar les lloses (per no conèxerse en aquells temps primitius les ferramentes de metall). Son especie de ribassos geganteschs; verdaders apilotaments de roques colocades, segurament a forsa de brassos, pera corretgir les sinuositats del terreno y murar lo recinte del poblat pera defèndrel de possibles invasions.

Quan lo poble no pogué espayarse dins lo recinte murat (qual era'l tossalet, de un kilòmetre de llargada per uns cent metres d'ample), se'n baxà per la falda de llevant, convertint a aquell en *acròpolis* (ciutat alta) y en dit recinte fortificat guardaren los tresors públichs, y erigiren los temples de ses divinitats, es a dir: lo que'ls romans deyen *ars*, los moros *alcazaba* y *alcázar* los cristians.

En les escavacions que'l príncep Pío, lo cardenal Despuig, l'inglès Cuningham, lo cronista Chabret y altres feren en lo pis del castell, se trobaren marbres, columnes, inscripcions, monedes, paviments, murs y altres vestigis de que allí moraren los primitius fundadors de Sagunto. Dins lo castell, en la Plassa d'Almenara, aparexen paviments superposats d'edificis antiquíssims; fonaments d'obres soterrades per altres posteriors, de ignorada y remota vellesa. En altra replassa hi hà clarament indicat lo que foren los murs y columnes d'un grandiós temple. En la plassa de Sant Ferran s'ha descobert qu'existí altre temple y grans edificacions primitives. Però lo més antich y digne de visitarse son, sens dubte, dos restos de murs ciclòpichs qu'aparexen, l'un sobre lo que fou murat almogàver en lo més escarpat de la falda oriental de la montanya y d'uns vint metres d'extensió fins a confondres ab los fonaments dels forts romans, y l'altre es una gran torre esquarterada d'uns deu metres d'amplaria ab que acaba l'extremitat de ponent de la montanya.

Pera acabar aquesta secció relativa al castell de Sagunto, dirèm qu'ell ofereix obres y edificacions de totes èpoques, desde lo més remot y primitiu fins lo més modern; unes demunt d'altres, y generalment, enrunades les més velles pera usurparlos lo lloch les més posteriors.

Fa molt poch temps se conservava allà un arriet y altres armes de fusta antigues qu'avuy s'ignora ahont son.

CARLES SARTHOU CARRERES.

TRISTORS

Els teus dies derrers ja s'acostaven.
Vingué Totsants, y com cad'any soliem,
a resar a la tarda pels que foren
anarem tots dos sols cap a l'ermita.
Quan tornavem, passant per la pineda,
tocaven les campanes a la vila
y arribaven les barques pescadores;
que la Mort va pel Mar al vinent dia.

Devallant del serrat per la dressera
esguardares al Sol que ja's ponia,
m'estrenyeres la mà que m'agafaves
y sospirares y'l posares trista,
y en los ulls hi vaig veure dues llàgrimes
que foren les derreres de ta vida.

Després, parantse al caminet dels boxos.
me vares dir, fixant en mi la vista:

«Si'l meu cor te pogués explicar ara
lo que sent cada nit y cada dia,
entendries ben be la meva pena
y també com jo ploro, ploraries.
¡Per què'm dius que'l Misteri tot ho volta,
si tot obert de bat a bat se mira,
y'l que'ls ulls enlluhernats no poden veure
el cor casibé sempre ho endevina!
¡Qui sab si l'altre món ja es al món nostre
y'ls que'n diem morts viuen aquí altra vida,
y'ns rodegen, y'ns guien, y'ns conforten,
y gosen de les nostres alegries!...

¿La recordes la casa solitaria
hont els meus pobres pares hi moriren
y hont fa trenta set anys te vaig conèxer
tal dia com avuy, en que hi vas vindre?
La nit passada l'he trobada en somnis
y he sentit als vellets, qu'encara'm criden:
«t'anirèm a buscar per ta Patrona
y'ns seguiràs la nit de la Purissima».
El dinou d'aquest mes serà ma Santa:
¡vès si'ls tinch ben comptats tots els meus dies!»

Callares, sospirant, y m'abrassares;
te besí'l front sentint que t'extremies,
y'ns rodejaren el Silenci y l'Ombra
y tot mon cor s'omplí de melangia...
Després anà venint aquella vetlla
qu'ha sigut la més trista de ma vida.

F. BARTRINA.

VIDA TRIOMFANT

NOVELA DE MIQUEL ROGER Y CROSA
ILUSTRADA PER FRANCISCO SARDÀ

(Acabament)

XII

Malgrat la bona marxa dels negocis, l'Eugeni no era felís. El seu cor sentía'l buyt d'una afecció pura.

Además, una mà de dòna jove era ben necessaria pera aconduhir la casa, per que donya Remey, envellida y axafada, ja no tenía mareya ni forsa. La fidel Roseta s'era casada al últim, y la viuda no podía avenirse ab la gandulería del nou servey.

L'Eugeni corregué moltes festes majors ab l'ayre y trasses d'aquells hereus de pagès qui cerquen la muller de festa en festa, pregonant la nova. En el poble vehí s'enamorà de una senyoreta, qui, per sa hermosura y riquesa, era cobejada per una colla de galans. Igual que molts, l'Eugeni fou també rebutjat. Desde llavors, ja no's neguitejà pera trobar muller.

En el poble la seva solteria donava encara gran catifet.

—¿No li agradaría la Lluiseta, la filla del metge Planes? Es ben axerida.

—¿Y la de ca'n Tonet, que no faría per ell? Es molt fineta. —

Quan les comares, qui axís parlaven, se planyíen a donya Remey, aquesta replicava:

— No vull pas sentirne parlar, per que'm desespera. No sé còm s'ha tornat el meu noy. No troba cap noya maca. Cap li acaba de fer el pès: la una per qu'es morena, l'altra per qu'es prima...

— Poch se casarà. Ja ha fet a tots.

— De ganes de casarse'n té, creyèume, però no sé quina dòna vol.

— ¡Ah! si toquessin a descasar, ja ho sé jo ab qui's casaría. —

Abandonada la ilusió de veure'l fill aparellat, donya Remey afalagava un'altra ilusió, qu'era realisable, sempre que l'Eugeni ho volgués. El somni era natural. Volía la viuda recuperar la seva antiga casa, la casa d'en Plà. Cada vegada que hi passava per devant, li venía un cobriment de cor. La visió d'aquell jardí, d'aquelles parets tan conegudes, la commovien per qu'evocaven les remembranses del passat.

Encarinyat ab la idea y desitjós de complaure sa mare, l'Eugeni parlà ab en Payret.

— Ne vol cinch mil duros, — digué'l xicot a sa mare, tot desconsolat.

— Però si no més ne va pagar dos mil doscents, el lladre!

— No'n farèm pas rès. Diu que l'ha reformada y que si l'hagués volgut vendre ja ni'n donaven quatre mil. Y afegeix que no rebaxarà pas un cèntim. —

La ilusió d'instalarse altra vegada en el niu del qual foren expulsats, els inclinava a despendres d'aquella quantitat. Però vingueren pèrdues de negoci y fou precís renunciar al progecte.

A fi del any següent pogueren reempendre les negociacions. Y el tracte fou clos a quatre mil duros.

Viuda y fill entraren en llur edifici aymat, instalantse cada hú en la seva cambra y amoblant la casa de la matexa manera qu'en el temps passat.

Els primers díes, la viuda resseguía, emocionada y pantejant, els recons ben coneguts; obría'ls armaris empotrats en la paret, examinava la cuyna, y tots els grinyolaments de les portes y la fressa dels llisquets li semblaven veus de persones desaparegudes, que reconexía ab goig infinit, ab intensa emoció.

D'aquest sentimentalisme natural no'n fou pas exempt l'Eugeni. Ja'l primer día corregué a veure si en la paret de sa cambra, en el costat hont tenía'l llit, hi havía encara'l seu nom qu'havía escrit, unglejant el calsobre, un jorn en qu'estigué malalt.

Mare y fill estaven satisfets.

Un día de bon sol, havent dinat, passava l'Eugeni devant la casa d'en Marsà, y restà sorprès de veure en el balcó una noya maca.

— Adeu, Eugeni, — feu una veu dolcíssima.

Se parà'l xicot en sèch, va calarse les ulleres pera veure millor, y quína estranyesa al adonarse de qu'era la filla de la Isabel, que'l mirava ab picardía, com si's burlés de la seva curtedat de vista ò d'enteniment.

— ¿Que no'm conexes que fassis aquexa cara?

— Com hi hà món, no't conexía. Primerament, me pensava qu'eres la teva mamà, després t'he près per una forastera. ¿Qu'has estrenat aqueix vestit blanch, fa? Has crescut. Sembles tota una dòna.

— ¿Y donchs, que't pensaves? ¿Vols un clavell?

— Ab molt de gust. Tíral, veyàm si l'emparo. —

La petita Isabel rigué estrepitosament per que l'Eugeni no tingué prou habilitat y llestesa pera copsarlo.

En Plà's posà'l clavell en el trau de l'americana, y remerciant per la finesa, seguí'l camí, carrer avall, girantse a cada quatre passes pera veure si la noya'l mirava. La noya'l mirava y somreya ab dolcesa.

L'ensentdemà, a la matexa hora, tornava l'Eugeni a passar devant la casa d'en Marsà, agullonat pel desitx de veure si la noya sería també en el balcó.

Hi era en efecte, llegint un llibre. Creuaren alguns mots, però no ab l'enriolament del día anterior, car foren cohibits per un garbuix de idees.

Axís, veyentse y creuant mirades y paraules, passaren díes.

No'n trigà molts l'Eugeni a preguntar a sa mare:

— ¿Quants anys té la Isabel?

— Té un any menos que tu. ¿Que no ho sabes?

— Nó, vull dir la seva filla, la més gran.

— ¡Ah! Ne dèu tenir catorze. —

Endevinant el misteri, donya Remey somrigué.

En cosa d'un any, la Isabel Serra havía feta tan bella crescuda que's revelà ja com a dòna y com a dòna guapíssima. Era l'estampa de sa mare. Iguals fesomíes correctes, el mateix mirar atractívol, idèntich somrís encantador. Com més la contemplava l'Eugeni, més se creya transportat al temps de la seva adolescencia, quan donava a la Isabel cors de paper retallat y copies de versos amorosos.

En el primer ball a que assistiren la feu dansar tres balls. Els circonstants feyen comentaris.

— ¿Però, que no ho veu qu'es una criatura pera ell?

— Si li podría esser pare.

— Y en Serra'ls mira com un babau. —

En efecte, don Indaleci estava radiant de goig al veure que sa filla era festejada pel comerciant, l'home inteligent y de gran pervenir.

— No fan pas mala parella, ¿veritat? — preguntava'l bon home, satisfet, a sa muller.

— Donchs, a mi m'estranya molt. Me dexes freda. ¿Que no ho veus qu'es una criatura encara la Isabel, qu'estaría millor jugant ab nines que no pas en semblants festes?

— ¿Que no ballaves tu a la seva edat?

— ¿Però que no ho veus com se'n riu la gent?

— ¡Que se me'n dona de la gent! Jo sé que'l tenim engrescat l'Eugeni, per que ja sé que's veuen cada día havent dinat. —

La dòna enrojolà.

— Primera noticia. ¿Y per què no m'ho havíes dit?

— No me n'havía recordat. —

A la sortida del ball, l'Eugeni, al costat de la noya, acompanyà la familia Serra fins a la seva casa.

Desd'aquell día, l'Eugeni no perdé may ocasió pera festejar la Isabeleta. En el passeig, en les reunions, sempre estava al seu costat. Y la noya s'enamorava y ilusionava com més el sentía.

Els Lloparts, parents d'en Plà, digueren que'l poble criticava molt aquest prometatge per la diferencia d'edat.

— Volguentho ella, ja n'hi hà prou, — deya donya Remey. La qüestió es qu'es una bona noya y que ja conexem la familia.

Ansiós de resoldre les seves amors, l'Eugeni parlà ab don Indaleci. Aquest donà'l seu consentiment ab vives mostres de satisfacció; però a casa seva hagué de lluytar resoltament.

— Axò es sacrificar una noya. ¿De què haurà disfrutat la pobreta?

— Aquexa pobreta, com dieu vosatros, tindrà un marit com pochs n'hi hagin.

— Però a mi'm semblarà que no he tingut filla, si me la treuen a quinz'anys.

— Encara te'n queden set pera divertirte. —

Al complir els quinz'anys, la Isabel se vestí de llarch, y el prometatge's formalisà solemnement. Donava gust veure la parella. Ningú hauría pogut endevinar la diferencia d'edat.

Quan, en la intimitat de familia,

tractaren l'assunto de les noces, en Serra digué a donya Remey:

— Tinch de parlar ab franquesa. Jo no puch pas donarli un xavo de dot a la noya, per que tinch el meu capital en propietats y, ademés, la meva familia es molt nombrosa.

— ¡Vols callar, Indaleci! — feu la viuda.

— Deu me'n deslliuri de mercadejar la noya. Jo no te la compro, te la demano pera ferne la meva muller ab molt de gust y honra. —

A tot axò la Isabel, mare, callava, per que sofría. Endevinava en aquexes paraules sinceres una venjansa pel despreci d'altre temps.

L'Eugeni gastà un dineral ab brillants. L'anell nupcial era una esquisida joya may vista a Marfulla.

«També es una venjansa», pensà la Isabel Marsà.

El prometatge alterà per complert les habituts del Eugeni. Fou la reconstrucció d'una vida retrospectiva, per que'l menjador comfortable era'l lloch destinat a la parella festejadora. En les matexes butaques, vora l'escalfa-panxes, s'acomodava l'Eugeni, y, devegades, al trobarse sol en l'estancia, li feya l'efecte que's trobava encar en el comens de la seva jovenesa, y qu'en el seu cervell no hi bullíen encara idees apreses, a copia d'estudi, a forsa de voluntat, y que, encara, era ell un desvagat de poble, un inútil, un xicot sense personalitat.

Festejant, l'Eugeni repetí'ls actes d'anys enrera ab una igualtat increhible. La copeta de cognac era també servida cada jorn. Els bons cigarros, aromosos, eren oferts pel simpàtich Indaleci. Y mateix que llavors, ell s'asseya en l'ampla balconada, ab ayres de rey, contemplant desd'aquell sitial magestuós, la gent qui passava a collades.

— ¿Què hi trobes en aquest menjador, que t'hi encantis tan sovint? — deya la Isabel.

— M'agrada molt. M'hi trobo be aquí dins. ¿M'estimes? — preguntava, aleshores, mogut per una temensa infundada. ¿M'estimaràs sempre?

— Sí, t'ho juro. —

Y el xicot s'embadalía llarga estona, s'extasiava, per que aquella noya gentil era la resurrecció gloriosa de la seva antiga enamorada, la qual satisfeya'l seu amor intens, com per virtut d'un miracle.

La puresa de la seva felicitat era sols entelada per un petit grop. Havía de sofrir els desayres grollers dels avis de sa promesa; don Joaquim Marsà y donya Emilia, sa muller, no podíen avenirse ab la idea de tenir, altra vegada, en llur casa'l xicot que rebutjaren y despediren. Sentíen ferida llur vanitat per que'l noy tornava regenerat, triomfant, calladament venjatiu.

— Me fa malicia veure promesa la meva neta ab un vey.

— Axò no es tenir dos dits de seny: facultar el prometatge ab la noya, havent festejat la mare. —

Axò mormolaven els vells en veu alta per que l'Eugeni ho sentís.

L'Eugeni no contestava.

Un día, l'Eugeni's recordà de la vella historia de la *charrette* y del cavall.

— ¿Què voldràs tenir cotxe? — preguntà a la Isabel.

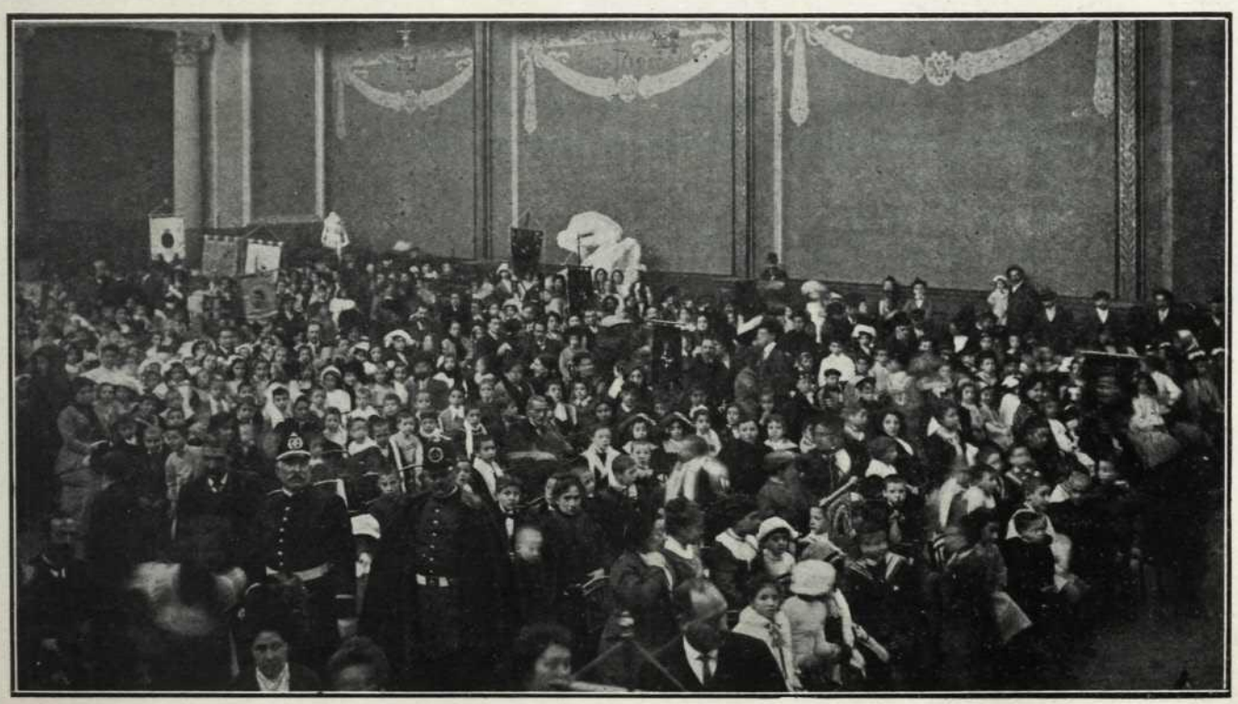
— M'es igual.

— Donchs, axís esperarèm qu'hagi guanyat més diners. —

Vingueren els preparatius de noces. El nuvi volía comprar les millors coses y ho feya gallardament ab la satisfacció d'aquell qui pot gastar lo que ha guanyat. La casa fou montada admirablement. Per part de la nuvia no's reparava tampoch en gastos, per que l'Indaleci, plenament joyós, tenía especial interès en complaure la Isabeleta, qui era la nina dels seus ulls.

Les noces foren esplèndides. Tots els carrers, per hont l'elegantíssima comitiva passà, estaven atapahits de curiosos, freturosos d'admirar belles vestimentes y richs joyells. Y els curiosos no's desilusionaren per que l'estol senyorívol resplandí hermosament.

El banquet a casa d'en Marsà fou una gran festa. Y quan els comensals, ab molta alegría, assaboríen dolsos y vins, l'amorosa parella sortí pera empendre'l viatge de nuvis.

REPARTIMENT DE PREMIS ALS ALUMNES DE LES ESCOLES MUNICIPALS DE BARCELONA QUE VA CELEBRARSE A LA SALA DEL PALAU DE BELLES ARTS EL PASSAT DIUMENGE — (Ballell f.)

REVISTA

L'Enrich Giménez

Aquesta ILUSTRACIÓ's complau, avuy, en donar alguns dels tipus que tan be ha sabut encarnar y caracterisar l'Enrich Giménez, una de les eminencies més rellevants del Teatre Català en sa doble calitat d'actor preclar y estimat de nostre públich y de director d'escena sens rival.

Aymant com pochs del teatre modern, tant del de casa com del extranger, home estudiós, observador agut y recercador infatigable de tots els elements necessaris a una bona *mise en scene*, ningú com ell, entre nosaltres, pera saber revestir les obres més exòtiques que se li confíen, d'un ambient y caràcter ètnichs dignes d'admiració.

No tenim espay ni temps pera anar citant aquí, una per una, les obres en que aquelx gran director d'escena s'ha fet aplaudir en aquest sentit, así com en el de saber colocar totes les figures y donàlshi tot el jòch y moviment que'l sentiment de l'obra reclama. Inoblidable exemple d'axò son, verbi gracia: «Joventut de Príncep», «El Pobre Enrich», «Sherlock Holmes», La Reyna vella» y «La Reyna jove» del nostre Guimerà.

L'ENRICH GIMENEZ
PRIMER ACTOR Y DIRECTOR DEL TEATRE PRINCIPAL

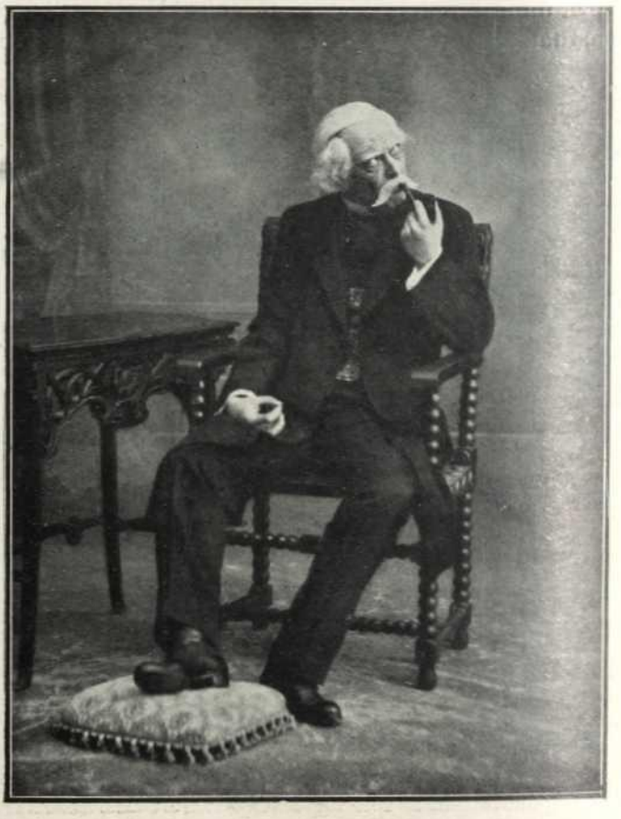
En el paper que, avuy per avuy, juga ab admiració inesborrable de nostre públich dins del «Magda», que se dona en el Teatre Principal, mostra una vegada més ses grans dots d'actor, ja prou probades en sa gloriosa carrera. El tipu qu'allí encarna, tan diferent per cert, com el que'ns donà també admirablement l'endemà mateix en «La Xacolatereta», son dels que no s'esborren de la memoria del espectador, com no se n'esborren may els qu'ha representat en Giménez en el «Papà Ministre», en el «Ordinari Henchel», en «Joventut de Príncep» y en el «Sherlock Holmes», per no citarne més, en la curtíssima ressenya a que nos veyem obligats a reduhirnos.

Teatres

Mentres el Sindicat d'autors catalans va preparantse pera la temporada que té en progecte, la empresa del Principal se disposa a estrenar «Les montanyes blanques», d'en Juli Vallmitjana. Segons les nostres noticies, l'obra passa a les regions altes de Catalunya y s'hi presenten tipus y costums ben característiques y fins a cert punt desconegudes de la

EN "ELS PICAROLS" (Amadeu f.)

EN "MAGDA"

majoría dels catalans. De manera que, ab tot y tractarse d'una producció nacional, tindrà aquell sabor exòtich que tant ajuda a la fruhició d'un espectacle per part del públich atalentat de cosa nova.

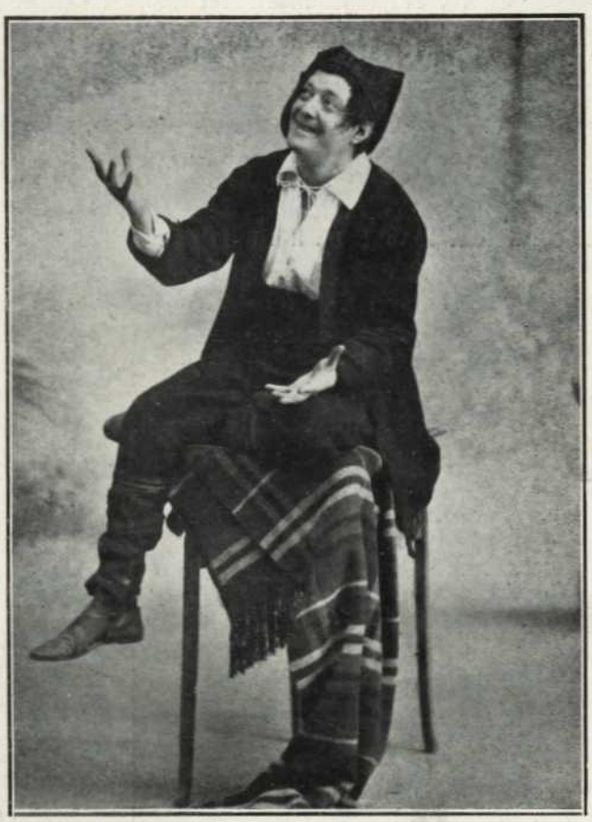
De més a més, sembla que «Montanyes blanques» es obgecte per part de la empresa d'un veritable amor, que l'ha duta a encarregar decoracions expresses pera la millor presentació de l'obra.

Els altres teatres, fins a l'hora en qu'escrivim aquestes ratlles, poques novetats registren; y encara son relatives. Per que la del Eldorado, hont segueix la companyía Larra-La Riva, consisteix en la reproducció de «La escuela de las princesas» d'en Benavente, y la de Romea, hont actúa en Calvo, en la de «En el seno de la muerte» del Echegaray.

Ab tot, en aquest teatre dèu haverse estrenat a l'hora present «La losa de los sueños», del primer dels esmentats autors, a la qual la manca de temps ens priva dedicar el degut espay.

Belles Arts

En Joseph Berga y Boada ha fet una exposició a la Sala Parés. Y ja que d'aquest parlem, cal consignar qu'ab motiu de la vinguda de les infantes donya Pau y donya Pilar de Baviera, se dignaren visitar la exposició extraordinaria instalada ab motiu de la reforma del local, resultant axís que S. A. que junt ab son august espòs don Adalbert de Baviera havía inaugurat la Sala Parés, suara, la seva muller ha solemnisat ab sa visita la nova inauguració. Ab motiu d'aquesta'l senyor Parés presentà a S.S. A.A. als artistes autors de les obres exposades ab qui conversaren amistosament, treyentse fotografíes del grupo format per Ses Alteses y els artistes. Aquests, agrahits al amo de la casa, li organisaren un banquet d'agrahiment, en el qual no cal dir que's trincà pera la prosperitat de les arts y de la casa Parés.

Tornant a la exposició d'en Berga's composa d'una trentena d'estudis al oli dels punts més feréstechs ò pintoreschs de les grans montanyes de la Garrotxa. La filiació d'aquestes obres es ben be de familia. Se veu qu'en Berga es dexeble del seu pare, oferint ab aquest la diferencia dels temes predilectes. El pare cerca sempre la nota plàcida de les hermoses encontrades, el contrast calmós entre les blavors del cel, la neu dels pichs, ò la blancor del fajol florit, al que subratlla, diguemho axís, la verdor exhuberant de les prades olotines, ò'l tò rosat del fench bort. El jove Berga s'aficiona als avenchs, als pichs gegantins a les fondalades ubages, als efectes de lluna y a les exides de sol, ò be als grandiosos panorames de la terra baxa. Algunes de les obres s'han venut al poch temps; a nosaltres, ab tot y agradarnos els quadros, trobem més perfecció en els dibuxos de les fulles d'àlbum ahont hi hà unes testes d'animal plenes de veritat y correcció, y unes flors bellament estudiades del natural.

En Joseph Triadó y Mallol ha dexat per un moment les seves composicions bibliogràfiques y tipogràfiques y en la matexa Sala'ns presenta un aplech de quadros al oli, com a mostra del seu treball en l'alberch estival de Llevaneres. Fòra del retrat del excelentíssim senyor don Joseph Monegal y Nogués, pintat ab forsa veritat, per encàrrech de la

EN "LA REYNA JOVE" EN "LA VIDA PEL ZART" EN "ELS HIPÒCRITES"
EN "TERRA BAXA" EN "OTELO" EN "EL DRACH" — (Amadeo f.)

Cambra de Comers, son les tals obres d'en Triadó estudis de Llevaneres, un pati de Toledo, una figura *La Sevillana* fent puntes, mates florides de geranis y efectes de lluna ò de tempestat. Si aquestes son les vagues d'en Triadó, li desitgem que no dexi d'anar a fora a rublirse de materials pera obres de més empenta.

També en la Sala Parés en Brunet hi té una colecció de siluetes de monuments d'Alemanya pintades ab simplicitat però ab una gran forsa d'evocació. Es impossible a qui haja vist les altes torres, cúpules y campanars, dexar de conèxer tot seguit el monument.

A la Sala Dalmau de la Portaferrissa s'hi anuncía la exposició d'obres d'en Xavier Gosé. Les anirèm a veure.

Propaganda patriòtica

La idea de la Mancomunitat ha anat invadint els cors de tots els bons catalans fins a convertirse en una aspiració unànim. La bona llevor fructifica arreu de Catalunya, fins al punt de que a cap de les quatre Diputacions ha dexat d'haverhi, a l'aprobació de les bases, la més hermosa unanimitat. L'únich mal exemple han donat a Barcelona'ls diputats radicals, genuina representació de la política anti-catalana.

La qüestió de la Mancomunitat no es una qüestió de partit, sinó una qüestió de patria. Es per axò que totes les agrupacions polítiques — republicanes y monàrquiques, dinàstiques y tradicionalistes — s'han sumat a les catalanistes de tot matís, colaborant ab la matexa fè, ab el mateix entusiasme, ab el mateix enlayrat esperit en l'obra comú.

Totes elles s'han sentit catalanes y s'ho han sentit essencialment, fins al punt de prescindir de tota altra idea en benefici de Catalunya. Y axò ja es un esplèndit triomf catalanista.

Però, com si encara no n'hi hagués prou de que'ls organismes oficials haguessin emprès la hermosíssima obra, s'ha armat una creuada pera predicarla arreu y ferne arribar les esperanses al cor de tots els ciutadans. Y es qu'aquest moviment patriòtich encaminat a constituhir una entitat representativa de tot Catalunya, no ha de ser un sentiment tan sols; ha de ser una convicció rahonada de tots els estaments que formen el nostre poble. No s'hi val a sorpendre la bona fè de la massa com s'acostuma desde les altures de certs partits. La Mancomunitat ha de ser una cosa tan rahonada com sentida. Y es per axò qu'un estol d'oradors abnegats, va per poblacions y barriades, nó a remoure entusiasmes — que ja hi son — sinó a explicar ben pel clar, sense subterfugis de cap mena, l'alcans del patriòtich moviment. Y a la veu dels oradors, el poble's confirma en el seu entusiasme y s'hi fa més ferm, per poderlo defensar ab les armes de la rahó.

Concursos de Sports d'hivern

A fi d'anunciar els concursos de Sports de Montanya del Centre Excursionista de Catalunya s'ha publicat ja un vistós cartell degut al artista don Francisco Blanch, de molt bon efecte y bon gust, qu'acabem de rebre, junt ab uns segells de propaganda, editats pel propi C. E. de C. En breu donarem compte als nostres llegidors dels diferents treballs portats a cap per la comissió organisadora dels esmentats concursos.

LA EXPOSICIO DEL "ROPERO DE SANTA ISABEL DE HUNGRÍA"

DESPRÉS DE LA INAUGURACIÓ — UN ASPECTE DE LA SALA

LES REGATES DEL PASSAT DIUMENGE

ELS BALANDRES "ETNA" Y "APACHE"
DELS SENYORS MORATÓ Y LA RIVA, QUE QUEDAREN EMPATATS

EL MIEDO DE VIVIR, per Enrich Bordeaux, traduhida per Joan Gil Angulo ab ilustracions d'E. Pascual. Gustau Gili, editor. 1911.

Es el volum número dotze de la reputada *Biblioteca Emporium* que tan belles coses nos ha donat a conèxer fins ara, lo que li ha valgut el favor del públich ilustrat y de gust que troban sempre les empreses que valen.

EMULSIÓ VERGÉS indispensable als **nens y grans. Perfecta y immillorable.**

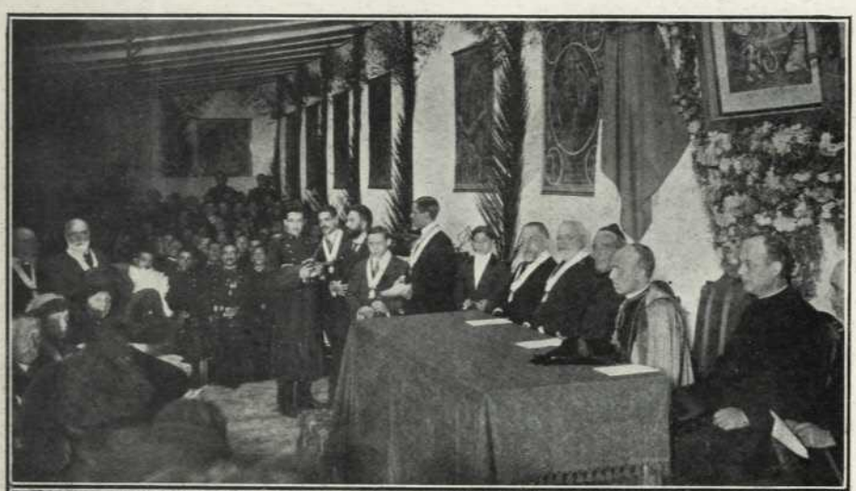
Aquesta novela, premiada per l'Academia francesa, porta ja més de sexanta edicions. Creyèm que aquest es el millor elogi que pot fersen, per més que's tracti d'un mercat com el francès, hont aquestes coses passen molt sovint.

Constituhiría un be social inapreciable la lectura d'aquast llibre per part de tots els que venen a la vida en aquella edat en que entrats ja al batibull del món se'n toquen els primers desenganys y se'n reben les primeres ferides. Aquelles nafres quedarían guarides y l'esperit rependría seguidament nova volada, ab més ferma energía qu'abans, pera assolir l'ideal forjat en hores més felisses de més ilusió y esperansament.

LA CREU ROJA DE LA BARCELONETA

ELS PADRINS DE LES BANDERES IMPOSANT UNA LLASSADA A UNA D'ELLES — (Ballell f.)

SESSIÓ LITERARIA AB QUE VA SOLEMNISARSE LA INAUGURACIÓ DEL PATRONAT DE JOVES FORASTERS Y PERSONALITATS QUE VAREN CONCORRER A LA FESTA — (Sagarra f.)

Regalo d'un bonich xalet (construcció Guimon) ab sos anexes, que l'autor del *Licor del Polo* fa als seus clients. Condicions y fotografía del xalet se troben a la última plana.

La *Biblioteca Emporium* ha d'estar satisfeta y orgullosa d'haver donat a conèxer entre nosaltres una obra de tal importancia social.

GUÍA POSTAL Y TELEGRÁFICA DE ESPAÑA, per J. Morales Sánchez. Any 1911.

Veusaquí una guía que pot resultar de aplicació pràctica y que podría produhir beneficis incalculables als que sàpiguen aprofitarsen.

VI PINEDO de Kola Compost. **Tonich Nutritiu.** *Kola, Coca, Guarama, Cacao* y *Acil-fosfòrich* Cura: **Anemia, Raquitisme, Malaltias nervioses** y del **Cor, Afeccions gástriques, Digestions difícils, Atonía intestinal.** — Indispensable a las senyoras durant l'embras. — Premiat varies Expons. **Sens rival pera nens y vells**

Generalment aquestes guíes no's llegexen, y d'aquí que fracassin moltes empreses editores que, endevinant la molta utilitat que poden reportar al públich, se llensen a publicarles; y es que no conten ab la passivitat d'aquest, que fins en coses de veritable interès com aquestes, mostra la seva apatía y dexadesa endèmiques, que malmenen el nostre país en general.

No desitjaríem que passés axís ab la que acaba de publicar el senyor Morales Sánchez, que ven a 3 pessetes y té'l centre administratiu a Almería, Orberà, 37.

AYGUA COLONIA ORIVE En bondat intrinseca y agradable perfum, supera a les extrangeres de preus fabulosos. Per axó l'Aygua de Colonia nacional se ven tant. Pera mostra, 3 rs. frasco; 4 litres, 16 ptes.; 2 litres, 8'50 pessetes., franch estació, demanant a S. de Orive, Logroño.—Dipósits: Vicente Ferrer y C.ª, Comers, 112 y Uriach y C.ª, Moncada, 20.

MOSAICHS · E · F · ESCOFET & C

Marbres · Pedras · Fustas · Ronda Sant Pere 8 · Construcció y Decoració

Pelleteria La Siberia

Preu fixo — On parle français
English Spoken
RAMBLA DE CATALUNYA, 15

IMMENS ASSORTIT de tota classe de confeccions y echarpes de pell. **Martes. - Renards. - Chinchilles. - Nutries. - Arminis. - Skungs, etz., etz.**
Corts Catalanes, 624

Fotografia del Xalet que S. d'Orive regala als seus clients

Consta de planta baxa ab un espayós hall, menjador, cuyna, dues comunes inodores y un dormitori, ab sortides al jardí y horta. Pis principal ab accés pel jardí, per l'horta y per l'interior de la planta baxa, compost de sala, tres grans dormitoris, espayós quarto de banys y altra comuna inodora y un camarot en que ademés dels serveys propis de aquests departaments hi hà los dipòsits d'aygua freda y calenta per us exclussiu del xalet. Disposa gratuitament de 500 litres diaris d'aygua absolutament exenta de bacteries. L'aygua's conduheix directament desde'ls manantials per canyeries de ferro galvanisat fins als dipòsits del xalet. Pertenexen al xalet, jardí y horta espayoses, tot murallat y alambrat, medint una superficie total de 1382 metres quadrats. Assegurat d'incendits en la «Aurora» hasta 23 Maig 1912. Sense cap gravamen. Inscrit en el Registre de la Propietat de Bilbao. Se troba a Jauregieta, a 5 minuts de peató de l'estació d'Erandio, tocant a una hermosa carretera; un minut de la iglesia y 20 minuts de Bilbao, ab 10 trens diaris. Residencia propiament estiuejadora, a 15 minuts del mar. Se enviarà un billet ab lo seu número corresponent, combinat ab los de la Lotería del 20 de Janer de 1912, al que envihi a S. d'Orive, Logroño, **sis pessetes**, en sobre monedero ò lletra de giro mútuu ò giro postal, pera rebrer, en cambi, el referit bitllet y 2 frascos del Licor del Polo, ab un altre de Aygua de Colonia Orive de 3 pessetes, ò ab altres dos de 1'50 pessetes, ò quatre de 0'75 pessetes, ò el que preferexi tot d'Aygua Colonia se li enviarà l'equivalent d'aquesta. Els residents a Barcelona poden recullir entregant 6 pessetes en efectiu a D. C. Rialp, Rambla Catalunya, 14. No hi hà necessitat de certificar les lletres, puix ningú més que S. de Orive pot cobrarles. L'envio dels frascos serà franch d'embalatge y ports fins a la estació del ferrocarril més pròxim del client, el qual ha d'indicar la estació al temps de formular lo pedido.—Logroño, 8 d'Agost de 1911 —S. D'ORIVE.

HOMES

atacats d'enfermetats y debilitat nerviosa, deuen llegir sens falta el llibre premiat del Doctor metge *Rumler*, tractant de la «*Debilitat nerviosa dels homes*», segons els punts de vista més moderns, ab numerosos gravats y constant de 320 planes. Es un conseller verdaderament pràctich y útil y la millor guia pera arribar a la curació de la extenuació cerveil-espinal, dels desordres nerviosos, de les conseqüencies de passions perjudicials pera'ls nervis y en tots els cassos de enfermetats específiques. El llibre (en llengua castellana) se remet de franch per la casa editorial, *doctor Rumler, Ginebra*, 669 (Suissa), a qui envii pessetes 2, ab segells. Escrigui vosté avuy mateix en espanyol a dit senyor.

Mobles Artistichs BUSQUETS

Ciutat 9 Barcelona

HORACIANES
POESÍES DE
Miquel Costa y Llobera
Dues pessetes

IMPOTENCIA
DE ABDOS SEXES
Radicalment curada a tota edat per les
PILDORES OURANIA
Nou descubriment. - Immens èxit
Tractament enèrgich y sens perill.
Curació garantida ab un sol frasch.
Envio discret. Preu del frasch 10 franchs.
Frasch ab instruccions per correu, ptes. 12
En Barcelona: **VIUDA de SALVADOR ALSINA, - 4, Passatge del Crèdit.**
LABORATOIRE NORDERN
— *31, passage du Havre, 31. PARIS.* —

HORES LLUMINOSES
POESÍES DE
Magí Morera y Galicia
2 pessetes

FLORS Y PLORS
POESÍES DE
Isidro Reventós
Ptes. 1'50

De venda a aquesta Administració: Mallorca, 287. Barcelona

Chassaigne Frères

PIANOS AUTOPIANISTAS
PASSEIG DE GRACIA, 38. - Teléfono 2363

Construits per complert en sos tallers
Patent 50277 = 65 notes y Registre de melodía
Solits, artistichs y de facil maneig
Preu fixo: 2500 pessetes
Pera apreciar ses bones cualitats poden llogarse durant tres mesos abans de comprarlos
Gran assortit de Rolls Aeolian C° - F. I. R. S. T. - Imperial

Reservats tots los drets de propietat artistica y literaria

Paper de Fills d'A. Fàbregas — *Establiment gràfich Thomas-Barcelona*